

НІМЕЦЬКОМОВНІ ПАТЕНТНІ ОПИСИ ЯК АКТИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНО-ПРАВОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

© Задорожний В.В., 2007

Проаналізовано патентні описи як акти комунікації та виявлено в них взаємовплив та проникнення наукового, технічного та правового стилів мови, які найбільше проявляють себе у патентній формулі та безпосередньо в детальному описі суті винаходу, що дає можливість відносити ці тексти до актів науково-технічно-правової комунікації та дотримання в них специфічних лінгвостилістичних засобів вираження.

Es wurden Patentschriften als Kommunikationsakte analysiert und in denen die gegenseitigen Einwirkungen sowie Verflechtungen von wissenschaftlichen, technischen und rechtlichen Sprachstilen festgestellt, die am stärksten in den Patentansprüchen und unmittelbar in der detaillierten Beschreibung des Gegenstandes der Erfindung zum Vorschein kommen, was die Eingliederung dieser Texte zu den wissenschaftlich-technisch-rechtlichen Kommunikationsakten und die Beibehaltung in denen besonderer linguostilistischer Ausdrucksmittel ermöglicht.

Бурхливий початок ХХІ століття ознаменований проявом глобалізації, яка охопила усі сфери суспільного життя. Невпинна лавина нової інформації не тільки набуває миттєвого розповсюдження через світову мережу Інтернет, але й стає домінуючим фактором у необхідності забезпечення авторських прав на інтелектуальну власність. Комп'ютерна ера та пов'язані з нею інформаційні технології ставлять перед суспільством нові завдання, які потребують нагального розв'язання. На мовно-стилістичному рівні виникає потреба у кореляції мовно-граматичних засобів із необхідністю компресії текстів для компактного охоплення друкованої інформації. Адже великі мовні масиви стають перешкодою для багатьох реципієнтів у бажанні їх перегляду з метою пошуку конкретної інформації. Допоміжну роль відіграють в таких випадках анотації та ключові слова, які все більше вміщуються в тексті поряд із анотацією для швидкого знаходження потрібної інформації за допомогою комп'ютерних інформаційно-пошукових програм.

Авторські права на інтелектуальний продукт захищаються нормативними актами на державному та міждержавному рівнях. З метою уникнення правових претензій на первинність інформації третіх осіб до мовних засобів такої інформації ставляться вимоги однозначного тлумачення термінологічних понять та граматичних засобів їх вираження [3, с. 32]. Мовні засоби та способи їх використання визначаються функціонуванням різновидів стилів мовлення [2, с. 41].

При цьому у текстах, як слушно зазначає мовознавець Н. Непийвода [4, с. 76], спостерігається взаємопроникнення та взаємодія стилів, що приводить до функціонування в одному і тому самому тексті мовних елементів різних стилів.

Функціонування стилів досліджували, як відомо, багато українських вчених, зокрема: Д. Баранник, Н. Ботвина, Т. Буйницька, Д. Ганич, А. Д'яков, С. Єрмоленко, М. Жовтобрюх, Р. Зорівчак, І. Їжакевич, Т. Кияк, А. Коваль, З. Куделько, К. Кусько, К. Ленець, В. Лесин, А. Марахова, А. Медведів, Л. Недбайло, Н. Непийвода, Н. Озерова, І. Олійник, М. Пентилюк, В. Перебийніс, М. Пилипінський, О. Пономарів, О. Пулинець, Л. Ставицька, В. Русанівський, І. Чередниченко та ін., а також зарубіжні вчені В. Адмони, Г. Апресян, О. Ахманова, Л. Бархударов, С. Береснев, Р. Будагов, Ю. Васильєв, В. Виноградов, Р. Винокур, Ж. Виньє, И. Гальперин, В. Звєгинцев, М. Кожина, О. Москальская, А. Мартэн, Н. Разинкина, Э. Ризель, М. Степанова, Г. Стрелковский, Р. Чайковский, J. Buscha, Н. Eggers, D. Faulseit, W. Fleischer, R. Große, G. Helbig, L. Hoffmann, W. Jung, S. Krahl, S. Kurz, G. Michel, B. Sandig, W. Schneider, W. Schmidt, H. Schönfeld, K.-E. Sommerfeld, H. Wagner та ін.

На сучасному етапі лінгвісти приходять до спільної думки про функціонування у текстах наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, художнього, епістолярного та розмовного стилів, виділяючи в них при цьому різні підстили чи субстили.

Стильова забарвленість кожного із різновидів текстів буває більш чи менш вираженою, однак серед великої палітри друкованих текстів доцільно звернути окрему увагу на патентні описи, які містять у собі ознаки найбільшого „лімітування” мовно-стилістичних засобів серед усіх інших різновидів наукового та офіційно-ділового стилів [5, с. 27].

На патентні описи активно впливає багато екстралінгвальних факторів, які і зумовлюють специфіку цього різновиду текстів, які містять у собі ознаки як технічних, так і наукових та юридичних документів [1, с. 77]. Патентні описи, як відомо, є викладом нових технічних розв'язків, які не мають аналогів у світі, або які істотно перевершують уже існуючі винаходи у якісному плані шляхом використання нових пристроїв чи невідомих технологій.

Новий рівень техніки як екстралінгвальний фактор мусить містити незаперечні ознаки науково-технічного поступу у світовому масштабі. Якщо технічно-функціональне вдосконалення уже існуючих винаходів без істотного перетворення предмета винаходу розцінюється як раціоналізаторська пропозиція, а фундаментальні пізнавальні прориви в галузі науки та техніки приводять до виникнення нових наук чи нових технологій і оцінюються у суспільстві як відкриття, то винаходи займають проміжну ланку між цими різновидами пізнавальної діяльності людства.

Критика існуючого стану техніки як фактор позамовного впливу на мовностилістичні елементи текстів патентних описів вимагає від авторів винаходів об'єктивної оцінки існуючих технічних розв'язків, які містять технічно-технологічні недоліки, що усуваються у нових винаходах та завдяки патентованим технічним вирішенням піднімають стан техніки на якісно вищий щабель людського поступу. Автори патентних описів не мають права використовувати при цьому лексику зневажливого забарвлення щодо критикованих прототипів та повинні розглядати лише ті недоліки, які усуваються новим винаходом. Негативна конотація досягається за допомогою слів „недостатньо”, „замало”, „незначно”, „обмежено”, „сповільнено”, „неекономно”, „забагато”, „поширено”, „небезпечно”, „шкідливо”, „затратно”, „недовговічно” тощо.

При цьому автори винаходу мають показати *переваги патентованого винаходу над уже існуючими технічними розв'язками*. Цей екстралінгвальний фактор зумовлює вживання нейтральної за експресивним забарвленням лексики та усунення суперлятивних форм для описання якісних переваг винаходу. У правових нормативах до складання тексту опису винаходу чітко вимагається за необхідності порівняння винаходу із прототипами використання лише компаративної лексики та уникання суперлятивів, які розглядаються як елементи самореклами, що заборонено патентним законодавством. Однак автори винаходів вміло включають до тексту опису слова інформаційного підсилення, такі як „особливо”, „дуже”, „зокрема”, „переважно”, „переконливо” та ін., які виконують функцію прихованої реклами винаходу.

Виклад суті винаходу як фактор екстралінгвальної конкретизації винаходу має розтлумачувальну функцію та вимагає від винахідників максимально повного описання патентованого винаходу. Це є деталізація тих ознак винаходу, які беруться державою під правовий захист у патентній формулі, яка містить лише ті *патентні вимоги*, які автори винаходів вважають найціннішими у винаході та очікують отримання на основі цих патентних вимог матеріальних компенсацій у разі використання винаходу. Ця частина патентного опису містить ознаки технічного, наукового та правового стилів. І хоча держава надає винахідникам правовий захист лише тієї інформації, яка викладена у патентній формулі, суть винаходу конкретизується в описовій частині патентного тексту. Автори використовують при цьому однозначну термінологію із затвердженою Термінологічним комітетом дефініцією. Виклад технічної інформації повинен бути лаконічним, однозначним. При виникненні патентних спорів щодо патентних вимог між винахідниками та третіми сторонами саме виклад суті винаходу береться до розгляду в патентному суді. Тому мова патентної формули регламентована в такий спосіб, щоб кожна патентна вимога викладалася, як правило, одним реченням, через що деякі речення в цій частині патентного опису сягають пів-сторінки чи навіть цілу сторінку. Такі речення, як відомо, розпочинаються тематичною

частиною із загальною, відомою інформацією, яка не охороняється законом, та через стали словосполуку, „яка характеризується тим, що...”.

(„dadurch gekennzeichnet, dass“ чи „gekennzeichnet durch“) викладають тематичну частину, яка є предметом правового захисту. Тематична частина за своєю лаконічністю, чіткістю, однозначністю понять має ознаки наукового, технічного та правничого тексту [1, с. 77–78].

Отже, на основі лексико-стилістичного аналізу патентних описів, взаємопроникнення та взаємовпливів наукового, технічного та правового стилів описи винаходів можна розглядати як унікальні акти науково-технічно-правової комунікації, у яких діють властиві для цих актів мовностилістичні принципи їх реалізації.

1. Дужа-Задорожна М., Задорожний В. Проблеми перекладу патентної термінології (на матеріалі німецькомовних патентних формул) // Проблеми української термінології: Збірник наукових праць учасників 9-ї Міжнародної наукової конференції “Проблеми української термінології СловоСвіт 2006” м. Львів, 19–21 вересня 2006. – С. 76–79. 2. Д’яков А., Кияк Т., Куделько З. Основи термінотворення: семантичні та соціологічні аспекти. – К., 2000. 3. Коваль А. Практична стилістика сучасної української мови. – К., 1978. – 375 с. 4. Непийвода Н. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект). – К., 1997. – 303 с. 5. Павлова О. Мова науки та її лексичний склад // Вісник Національного університету „Львівська політехніка” “Проблеми української термінології” – № 559. – 2006. – С. 25–31.

УДК 811.111’ 276.6:004

Л.В. Ільницька

Національний університет “Львівська політехніка”

ІНФІНІТИВНІ КОНСТРУКЦІЇ У АВТЕНТИЧНИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТАХ З КОМП’ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ ТА ЇХ ОПРАЦЮВАННЯ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ТЕХНІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

© Ільницька Л.В., 2007

Подано результати статистичного аналізу уживання форм інфінітиву та функцій інфінітивних конструкцій у вибірці автентичних англомовних науково-популярних статей з комп’ютерної техніки. Наведено найефективніші типи вправ на засвоєння цього граматичного матеріалу.

The article contains the results of statistical analysis of the usage of infinitive forms and functioning of infinitive constructions in the selection of authentic English popular-scientific articles on computer engineering. The most efficient types of exercises for consolidation of this grammar material are presented.

У цій роботі подано результати дослідження функціонування неозначеної форми дієслів в автентичних англомовних науково-популярних текстах з комп’ютерної техніки та наведено типи вправ, що виявились найбільш ефективними для засвоєння цього граматичного матеріалу на практичних заняттях з англійської мови. З цієї метою була опрацьована вибірка статей з британських журналів “New Scientist” та “Economist” за 2004, 2005 та 2006 роки. Надання переваги власне науково-